

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro Quarto Decretalium : In Quo De Sponsalibus, Et Matrimoniis, & quae eis annexa sunt, agitur, eadémque plenè, & theoricè explanatur, & declarantur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1678

Titulus. VII. De Eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98293](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98293)

T I T V L V S VII.

DE EO, QUI DUXIT IN MATRIMONIUM, QUAM POLLUIT PER ADULTERIUM.

Hic Titulus latius patet, quàm ejus Rubrica, seu inscriptio contineat, agitur enim in illo de impedimento criminis, non tantum adulterii, per quod dirimitur matrimonium subsequens, sed etiam de crimine homicidii, siue machinationis mortis alterius Conjugis, per quod similiter dirimitur matrimonium, ideoque de utroque hoc loco agemus.

§. I.

An, & quando adulterium dirimat matrimonium subsequens?

ASSERTIO I. Adulterium dirimit matrimonium subsequens, si vir, vivente legitimâ uxore, cum alia per verba de presenti matrimonium contraxerit (scilicet de facto, vel potius contrahere attentaverit, cum nemo simul duas uxores habere possit.) Vel saltem de matrimonio, post mortem conjugis prioris, contrahendo promissionem fecerit, tum enim non potest vir, post mortem prioris uxoris, secundam retinere, vel de novo cum eadem matrimonium contrahere, quia matrimonium cum secunda initum est ipso jure nullum, & irritum, prout constat ex c. Relatum. 4. caus. 31. q. 1. Ratio autem hujus impedimenti est, ne ob promissionem, & spem matrimonii futuri, capteretur occasio occidendi priorem conjugem, Sanch. l. 7. de marr. dis. 79. n. 1. Sufficit autem, ut adulter cum adultera ineat matrimonium clandestinum, nec enim potest inire validum, durante adhuc priore conjugio, Sanch. c. l. n. 8. & perinde est, siue adulterium præcedat, siue sequatur matrimonium cum adultera initum, vel promissionem cum illa ineundi, in utroque enim casu incurritur hoc impedimentum dirimens matrimonium, c. ult. h. t. quia in utroque præbetur ansa captandæ mortis conjugis, Sanch. c. l. n. 3.

ASSERTIO 2. Si quis vivente legitimâ suâ uxore, cum alia contrahat matrimonium, ignorante primam uxorem ipsius adhuc vivere: is mortuâ primâ uxore, si petat à secunda separari, non debet ab illa separari, quamvis secunda possit à viro, si velit, discedere, prout rescripsit Papa Alexander III. in c. Propositum. 1. h. t. Nam cum quidam uxorem habens aliam hujus rei ignaram sibi matrimonio copulasset, & primâ mortuâ, à secundâ vellet discedere (asserens, quod uxore vivente, non licuit sibi eam ducere, ut habetur in integra lectione hujus c.) Consultus Papa respondit: licet in Canonibus habeatur expressum, (c. 1. caus. 31. q. 1. c. Ex litterarum. 4. & seq. & c. ult. in fine. h. t.) ut nullus ducat in matrimonium, quam prius pol-

luit adulterio, & maximè illam, cui fidem dederat, uxore suâ vivente, vel quæ machinata est in mortem illius: quia tamen prædicta mulier fuit infamia, quod ille aliam uxorem viventem haberet: neque etiam æquum est, ut ille vir, qui contra Canones egerat, de dolo suo commodum reportet: ideo decernit idem Pontifex, ut nisi mulier illa divortium petat, non sint ab invicem separandi, scilicet de facto, nam de jure separari non poterant, cum matrimonium nunquam tenuit, Abb. hic in fine.

III. Pro explicatione hujus cap. notandum duo sunt casus, in quibus propter delictum adulterii prohibetur matrimonium iniri inter adulterum & adulteram. Primus est, quando adulter cum adultera, seu promittit se illam ducituram uxorem, mortuâ suâ legitimâ uxore, vel si de futuro contrahit matrimonium cum illa, uxore legitima adhuc vivente, c. Cum haberet. 5. & c. ult. h. t. infra. Secundus casus est, quando intervenit machinatio in mortem alterius Conjugis, qualis machinatio requiratur, dicitur infra, Alex. de hoc h. t. n. 2.

Notandum 2. Delictum adulterii non cadit ignorantem, quia adulterium sine dolo malo non committitur, l. pen. ff. ad leg. Jul. de adul. ignorans autem caret dolo, idque procedit, etiam si sit cum & supina ignorantia, quia ubi lex requirit delictum, etiam lata culpa non æquiparatur dolo, Alex. de hoc h. t. n. 3. & ideo mulier illa in casu hujus cap. excusatur ab adulterio, quia non fuit in dolo, ignoravit enim, quod vir ille uxorem adhuc viventem haberet. Hostiens. hic v. Infamiam hujus rei.

Notandum 3. post mortem primæ uxoris, matrimonium cum secunda initum non est validum, nisi novus consensus interveniat, quia prius consensus nullus fuit: novus autem consensus intervenire potest, vel expressè verbis: vel tacitè, & factus eo ipso, quod uterque certior factus est de morte prioris conjugis, præsumitur, si carnalis copula subsequatur, tacitè consentire. Quod si mulier secunda non vult consentire, ad ipsius instantiam, divortium, quia cum illa non fuit matrimonium cum fuerit ducta, vivente primâ uxore. Si vero nolit consentire, per Ecclesiam compelli debet consentiendum, Hostiens. hic in c. 1. Porro viri

tionem fidei promissa secundae mulieri, non potest separationem petere: mulier vero non obligatur manere cum viro, quia ipsa decepta fuit, & ignata contraxit, putans illum non habere aliam uxorem: & matrimonium non potest claudicare, ut teneat ex parte unius contrahentis tantum, *Vivian, in Ration. in cit. c.* Si tamen vir iste contraheret matrimonium cum alia tertia, post mortem primae uxoris, illud teneret, *Gl. fin. in cit. c. 1. h. t.*

Notandum 4. quamvis in pluribus Canonibus relatis causis 31. q. 1. absolute, & sine addito statuatur, ut nullus ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio, idemque prohibetur in *c. 1. h. t.* ex aliis tamen Canonibus, *c. Siquis, §. 2. seqq. cit. caus. 31. q. 1.* & pluribus capitulis huius Tit. constat, solum adulterium non sufficere ad dirimendum subsequens matrimonium, sed insuper requiri, ut vir fidem dederit, seu promiserit matrimonium adulterae, vel actu cum illa contraxerit, vel ut adultera in mortem uxoris prioris machinata fuerit, ut ex infra dicendis patebit.

IV. Sed quomodo intelligenda sunt illa verba huius cap. 1. ubi dicitur: ut nullus ducat in matrimonium, quam prius polluerat adulterio, maxime illam, cui fidem dederat, uxore sua vivente (vel si de facto eam duxit, *Gl. hic V. Fidem*) vel quae machinata est in mortem uxoris, nam sensus esse videtur, quod quis non possit ducere in uxorem illam, quam polluit per adulterium, etiamsi non dederit fidem adulterae, neque haec machinata fuerit in mortem uxoris illius, quia videtur innui, quod etiam extra casus hic expressos prohibitum sit matrimonium cum adultera, etsi praecipue isti prohibeantur, quod tamen falsum est, ut patet ex *c. Significasti. 6. h. t. Alex. de Nervo in cit. c. 1. n. 6.* Unde Abb. & alii quidam DD. dictioem maxime exponunt pro tantum, vel dumtaxat, id est, tantummodo his casibus matrimonium esse interdictum inter adulterum, & adulteram, quando simul & contractus matrimonii, vel data fides contrahendi matrimonii inter eos intervenit, vel etiam machinatio in mortem uxoris. Verum quia haec expositio non congruit Canonibus supra allegatis: ideo probabilior est interpretatio Gratiani in *c. Illud vero 3. §. Hic subaudiendum est caus. 31. q. 1.*

Nam in *cit. Can. Illud*, statutum fuit, ut si quis cum uxore alterius fuerit fornicatus, marito mortuo, is non possit matrimonialiter copulari cum ea, quam prius polluit per adulterium: ubi subintelligendum est, nisi prius peracta poenitentia, & si nihil in mortem viri is machinatus fuerit, vel si vivente viro, si dem adulterae non dedit, se ducturum eam in conjugem, si viro ejus superviveret. Quare in Canonibus supra allatis non prohibetur praecise, ne adulter contrahat matrimonium cum adultera, defuncto marito adulterae, sed ne contrahat, ante peractam ab eo poenitentiam, ob adulterium a se commissum, prout interpretatur Gratian. *ibid.* & confirmatur ex *c. Si quis vivente, §. ead. caus. 31. q. 1.* ubi habetur, quod si quis, vivente marito, conjugem illius adulteravit, possit post peractam poenitentiam, viduam ejus in conjugem ducere, quam viro vivente, per adulterium polluit: Et hanc interpretationem sequitur etiam Henric. Canis. in Commentar. in hunc Titulum num. 7.

Tomus IV.

V. ASSERTIO 3. Si quis contraxit per consensum de praesenti praestitum cum una, quam tamen carnaliter non cognovit, adeoque matrimonium non consummavit, sed postea cum alia scienter contrahat (quia scientes primam uxorem vivere, de facto simul contrahunt matrimonium) eamque carnaliter cognoscat: hoc casu, si primum matrimonium non fuit validum, quia coacte contraxit, nec eam carnaliter cognovit, talis etiam mortua primam uxorem, non potest manere cum secunda, nec eam habere in uxorem. Si vero prius matrimonium fuit validum, licet prima uxor sit mortua, non potest habere secundam in uxorem, si scientes primam vivere matrimonium contraxerunt: secus, si ignoranter contraxit cum secunda, nesciens primam adhuc vivere, tunc enim aliam ducere poterit, prout sumitur ex *c. Significavit. 2. h. t.* Ubi talis casus proponitur: Quidam O. nomine Andegavenfis vi, seu metu cadente in virum constantem coactus fuit mulierem A. accipere in uxorem: postea vero liberam aliam in uxorem duxit, sed compulsus fuit ab Archiepiscopo Eboracensi jurare se non accessurum ad illam, quam liberam duxit, donec lis inter ipsum, & dictam mulierem A. in iudicio Ecclesiastico fuerit terminata, prout habetur in integra lectione huius cap. Causa haec delata ad Papam Alexandrum III. is rescribit, & mandat, ut si constiterit, quod dicto O. tanta vis fuerit illata, ut coactus, & non sponte in primam consenserit, nec post praestitum juramentum, ipsam A. carnaliter cognoverit, ad illam, quam postea sponte accepit, revertendi libera facultas ipsi tribuatur: alioquin ne ad secundam revertatur, sub interminatione anathematis, seu excommunicationis illi inhibeatur, ita tamen ut aliam in uxorem ducendi licentia ipsi detur.

VI. Pro explicatione huius cap. notandum 1. ut adulterium dirimat matrimonium subsequens, requiritur, ut matrimonium prius contractum sit validum, si enim esset revera invalidum, adulterium illud existimatum, cum futuri matrimonii promissione, non dirimeret sequens matrimonium contractum cum adultera, prout deciditur in *cit. c. 2. h. t.* ubi statuitur, quod matrimonium gravi metu iniuste incusso contractum, adeoque ipso jure irritum, etsi solum sit ratum, & carnali copula non consummatum, non dirimat matrimonium postea initum cum adultera, modo prius matrimonium invalidum non fuerit postea expressè, vel tacite ratificatum, *Sanch. l. 7. de matrim. dif. 79. n. 30.* Ratio est, quia quando primum matrimonium non est verum, quia invalidum, tunc non committitur verum adulterium, ideoque per illud non debet impediri, aut dirimi secundum matrimonium valide contractum: non enim praestat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, *c. Illud. 8. de iure patron.*

Notandum 2. per copulam carnalem subsequens matrimonium gravi metu contractum, illud ratificatur, & validum redditur, quia per illam quasi purgatur metus, dummodo ea copula sit spontanea, & affectu maritali habita, non autem metu gravi extorta ad consummandum matrimonium, *Sanch. libr. 4. de matr. dif. 18. n. 15.*

Notandum 3. Matrimonium validum, etiam ante carnalem copulam, & nondum consummatum, inducit

inducit impedimentum dirimens perpetuum, ita ut non possit quis ducere, vel habere in uxorem illam, cum qua contraxit, & consummavit matrimonium, vivente primâ uxore, etsi non cognita: & sic ad constituendum hoc impedimentum non requiritur, ut primum matrimonium sit carnali copulâ consummatum, sed sufficit solus contractus matrimonii, etiam absque carnali copula, modò is sit validus, ut colligitur ex hoc cap. *Alex. de Nevo. ibid. n. 5.*

Notandum 4. Per juramentum adjectum matrimonio gravi metu contracto, non efficitur hoc validum, ut probatur ex *cit. c. 2. h. t.* Ubi expressè habetur, eum qui post matrimonium metu contractum, & juramento firmatum, aliam duxit, debere permanere cum secunda, priusque matrimonium fuisse invalidum, ergo per juramentum non redditur validum matrimonium: & ratio est, quia matrimonium gravi metu contractum est irritum, ob defectum liberi, & spontanei consensûs substantialiter requisiti, *c. Cum locum. 14. de sponsal. quem defectum juramentum non supplet, Sanch. cit. libr. 4. disp. 20. n. 12.* Quin imò tale juramentum adjectum matrimonio gravi metu extorto non obligat, nec relaxatione indiget, ut docet etiam *Sanch. cit. disp. 20. n. 15.* quia Ecclesia, non tantum irritat matrimonium metu initum, sed etiam juramentum tali matrimonio appositum, ut colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* Ubi dicitur: Eum, qui post matrimonium metu contractum, & juratum cum una, aliam duxit, cum secunda valide contraxisse, & licet posse cum illa permanere: alioquin si tale juramentum obligaret, additum fuisset, ut aliqua pœnitentia juranti imponeretur, ob violationem juramenti, sicut factum fuit in *c. Sicut. 22. de sponsal. de quo plura videri possunt apud Sanch. c. l. n. 15.*

VII. ASSERTIO 4. Si quis, vivente primâ uxore, à qua se ob adulterium ejus separavit, quoad torum, & quæ monialis facta est, contrahat cum secunda, quæ scivit, quod vir ille aliam habeat uxorem, is mortuâ primâ uxore, separari debet à secunda, ita tamen ut possit ducere in uxorem, non secundam, sed aliam tertiam, prout statuitur in *c. Ex litterarum. 4. h. t.* Nam cum quidam uxorem suam deprehensam in adulterio (& de eo convictam, *Gl. hic V. Deprehensam.*) cum consensu Episcopi, dimisisset, quæ postea assumpsit habitum Monachalem: sed maritus ille, ante mortem uxoris suæ aliam duxit, ex qua plures suscepit liberos, & tandem etiam legitima ejus uxor decessit. Consultus super hoc Papa Clemens III. respondit, virum illum separandum esse à secunda de femina, quam superinduxit: posse tamen eundem virum, impositâ illi pœnitentiâ ob adulterium, aliam ducere in uxorem.

Hinc colligitur, etsi conjuges separentur, quoad torum propter adulterium ab uno commissum, vinculum matrimonii nihilominus manet, etiam si adultera ingressa sit Monasterium, quia matrimonium semel consummatum non dissolvitur, nisi morte naturali, *c. 1. & 2. caus. 32. q. 7.* Nam talis vir contrahendo cum secunda, vivente primâ, & illam carnaliter cognoscendo, commisit adulterium, & ideo in pœnam sic contrahentes sunt inhabiles, ut non possint contrahere matrimonium inter se,

quamvis mortuâ legitimâ uxore, adulter cum illa possit matrimonium contrahere, & è converso ad altera cum alio, *Abb. hic n. 2. & 3. & Alex. de Nevo. n. 3. & 5.*

VIII. Porro quod dictum est, eum, qui vivente uxore legitimâ, cum secunda contrahit, & cum ea adulteratur, etiam primâ mortuâ, ab illa separandum esse, id procedit, etiam si longo tempore eam habitaverit, & filios ex ea suscepit, prout statuitur in *c. Cum haberet. 5. h. t.* Nam cum quidam, Joannes nomine, habens legitimam uxorem cum altera Margarita nomine, adulterium perpetrasset, & ob hoc in jus vocatus adulteram abjureret, postea juramento contempto, & vivente legitimâ uxore suâ, cum eadem matrimonium contrahere præsumpsit, eique diu cohabitavit, tandem mortuâ legitimâ uxore, per decennium adulteræ adhuc cohabitando, decem ex illa filiis procreavit. Consultus super hoc Pontifex iussit illos separari, & injunctâ ipsis pœnitentiâ, perpetuam continentiam iisdem indici, quia tamen tempore publicè, & ex certa scientia in adulterio, & perjurio perdurârunt. Nam Leo Papa statuit (in *c. 1. caus. 31. q. 1.*) ut nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit: sed hic processum fuit, quàm si fides tantum data fuisset adulteræ, ut defunctâ legitimâ uxore, eam duceret in uxorem, quia vivente etiam primâ legitimâ uxore, mœchus mœchæ adhæsit, & juramentum suum temerè violavit. Quale connubium, etsi juramentum non intercessisset, tam Gregorius Papa (ut putat Hostiensis) hic V. Gregorius, quam Triburiensis Synodus detestatur, *c. Relatum. 4. & c. Si quis. 5. caus. 31. q. 1.* Cujus tamen quoad hoc decretum non reperitur positum in Corpore Decretorum, & tales præcipit publicæ pœnitentiæ subijci, ac perpetuè, sine ulla spe conjugii, permanere. Neque juvat quidquam, quod dicti Joannes & Margarita per decennium cohabitârunt, & decem filios suscepunt, quia multiplicitas prolis sic susceptæ eorum crimen exaggerat, & dignitas temporis peccatum non minuit, sed augmet. Additur in fine, Episcopum curare debere, ut uterque adulter liberis suis, quatenus eis suppedit facultates, alimenta necessaria subministraret.

IX. Pro declaratione hujus cap. notandum Judex Ecclesiasticus potest compellere adulterum abjurer adulteram, hoc est, eam à se dimittat, cum juramento, quod eam deinceps recipere nolit. Quæ Judex Ecclesiasticus potest cognoscere, & judicare adulterio, non solum cum agitur ad separationem matrimonii quoad torum: sed etiam ut reintegretur matrimonium, & desistatur à peccato adulterii. *Abb. hic n. 2. & Alex. de Nevo. n. 1. & 2.*

Notandum 2. In casu hujus cap. adulteris major pœna infligitur, scilicet perpetua continentia, quia plus est, hoc est, majus impedimentum est, factò contrahere cum adultera matrimonium, verba de præsentibus, eamque cognoscere, quàm solâ fidem dare per verba de futuro de matrimonio contrahendo; post mortem uxoris, tunc enim adulter licentia aliam ducendi, præter adulterium, ut in *c. 2. & 4. h. t.* quia ergo hic isti plus peccat

runt, ideo etiam plus puniuntur, *Gl. hic V. Perpetua continentia, & V. Et quod hic plus. Hostiens. ibid. V. Perpetua continentia, & V. Plus processum, Alex. de Nevo hic n. 3.*

Notandum 3. Diuturnitas temporis non minuit peccatum in foro animæ, & quoad DEUM, sed potius auget, & fit gravius, etiam si non sit iteratum, quia non penitendo videtur contempsisse Divinum iudicium, & præceptum Ecclesiæ, *Abb. hic n. 4. & Alex. n. 9.*

Notandum 4. Liberis, non solum legitimis, sed etiam spuris, five natis ex adulterio, vel alio jure damnato concubitu, præstanda sunt à parentibus alimenta necessaria, secundum proprias facultates, saltem ex æquitate Juris Canonici, ut habetur in fine hujus c. *junct. Gl. fin. quod in hoc correxit rigorem Juris Civilis in Auth. Ex complexu. C. de incest. nupt.* quia Jus naturale dicitur, hominem à parentibus procreatum educari, conservari, & ali debere, ne pereat, quod jus commune est filiis legitimis, & illegitimis, *Covarr. in l. 4. Decret. p. 2. c. 8. §. 6. n. 1. & 2. Azor p. 1. libr. 5. c. 21. in princ.* Atque hac in re standum est Juri Canonico, etiam in foro Civili, & in Terris Imperii, maxime si liberi aliunde non habeant, unde alantur, ut tradit *Azor c. l. Idque servandum esse in utroque foro secundum communem DD. Sententiam testatur etiam Gail libr. 2. obs. 88. n. 4.*

X. ASSERTIO 5. Si quis vivente primâ uxore, secundam in sciam criminis adulterii duxerit in uxorem, mortuâ primâ, licet manere potest cum secunda, si novus consensus interveniat, prout sumitur ex c. *Veniens. 7. h. t.* Ubi talis casus proponitur: Laicus G. in civitate Lemovicensi, quandam sibi matrimonialiter copulavit, à qua postea recedens Messanam venit: ubi cum alia muliere M. in scia, quod ipse jam aliam haberet uxorem, matrimonium solemniter contraxit. Verum poenitentia ipsi injunctâ, jussus est redire ad primam legitimam uxorem, quam cum in patriam rediisset, invenit jam mortuam, ideoque reversus Messanam, & prædictâ M. tanquam legitimâ uxori cohabitavit. Re delata ad Papam Innocentium III. is respondit: licet vivente legitimâ uxore, ipse G. non potuerit prædictâ M. in uxorem sibi copulare: eâ tamen defunctâ, quia solutus fuit à lege ipsius, in eandem potuit de novo matrimonialiter consentire: dummodo prius non præstitit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem uxoris. Quare mandat Pontifex Capitulo Messano, ut si ita est, eidem G. licentiam concedat, ut supradictâ M. affectu conjugali adhæreat.

XI. Ratio decisionis est, quia licet vir fuerit in mala fide, ideoque ei poenitentia injuncta fuit, & jussus redire ad primam legitimam uxorem, mulier tamen secunda in bona fide fuit, nec commisit adulterium, quia ignoravit virum habere aliam uxorem, *Gl. fin. hic, & ideo etiam conceditur ei, ut post mortem primæ uxoris viri, cum eo licet manere possit, & matrimonium de novo contrahere, quia primus consensus omnino nullus fuit, ac proinde de novo debet consentire in ipsum: Gl. hic in notat. Quamvis non requiratur, ut per verba expressa con-*

sentiatur, sed sufficit consensus tacitus, & ipso facto per carnis copulam, *Hostiens. hic col. 3. V. de novo, & V. Adhærebat.* Quare tale matrimonium secundum, post novum consensum, saltem tacitum, valet ex nunc, si mulier voluerit in eum consentire, quia ad id compelli non potest, quamvis vir possit, qui in culpa fuit, & dolo, *Gl. hic V. De novo.*

XII. ASSERTIO 6. Si quis, vivente uxore suâ legitimâ, fidem dedit alteri de ea ducenda, post mortem uxoris, vel cum ea de facto contraxit matrimonium, si nec ante fidem datam, nec post, vel nec ante contractum matrimonium de facto, nec post, cognovit eandem, superstiti suâ legitimâ uxore, non est tale matrimonium dirimendum, quod post mortem uxoris cum ea contraxit: quamvis utrique eorum poenitentia sit injungenda, eò quod in hoc graviter deliquerint. Sed si prius vel postea (id est, ante vel post fidem datam, vel contractum matrimonium) dum uxor ipsius vixit, eam cognovit, adeoque adulterio polluit, non debet tale matrimonium tollerari, prout statuit Gregorius IX. in c. *Siquis. 8. & ult. h. t.*

XIII. Pro declaratione hujus cap. notandum 1. Solus contractus matrimonii, vel sola datio fidei, seu promissio de eo contrahendo cum secunda, vivente primâ, non inducit impedimentum dirimens matrimonium, nec impedit, quominus quis, post mortem uxoris matrimonium cum illa, cui fidem dedit, vel cum qua tantum de facto contraxit, contrahere possit, nisi processum fuerit ad carnalem copulam. Nam ad hoc impedimentum inducendum duo conjunctim sunt necessaria, adulterium scilicet, five carnalis copula, & matrimonium de facto contractum, vel data fides, seu promissio facta de eo contrahendo, aliâ si unum desit, matrimonium non dirimitur, *Hostiens. hic col. 2. V. Ceterum.* Et sic intelligenda sunt omnia Jura illa, quæ statuunt, ut nullus ducat in uxorem eam, cui dedit fidem, seu promissit se illam ducturum, post mortem uxoris, vel cum qua de facto contraxit matrimonium, *Gl. in cit. c. fin. V. Cognovit eandem. h. t. Alex. de Nevo. ibid. n. 1. & 6.* Ubi addit, rationem hujus esse posse, quia quando matrimonium non est consummatum, non sic inducitur quis ad machinandum mortem alterius, sicut si machinatio facta sit in mortem secundæ. Porro ex adulterio confurgit hoc impedimentum, five adulterium à conjugæ admittum præcedat dationem fidei, vel matrimonium de facto initum, five sequatur, quia in utroque casu præbetur ansa captandæ mortis, *Alex. de Nevo hic n. 4. Sanchez. l. 7. de matrim. dis. 79. n. 3.*

Notandum 2. Fidem dare alicui de matrimonio contrahendo, vel de facto contrahere cum illa, primâ uxore vivente, grave peccatum est, quia talis promissio, vel contractus matrimonii inducit votum captandæ mortis alterius, ideo sicut promissio beneficii vacatur non valet, c. 2. de concess. præb. ita nec promissio futuri matrimonii carnalis, *Alex. de Nevo hic n. 3. & hinc in cit. c. ult. h. t. præcipitur, ut talibus poenitentia sit injungenda, eò quod graviter in hoc deliquerint.*

§. II.

*Quanam condiciones requirantur,
ut adulterium dirimat matrimo-
nium inter adulteros?*

XIV. Plures condiciones requiruntur à DD. prout videre est apud *Sanch. l. 7. de matrim. tota dis. 79. Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 10. & alios*. Prima est, ut adulterium concurrat cum promissione matrimonii futuri, vel cum matrimonio de facto inito, vivente legitimâ conjuge, ut jam suprà dictum, ita ut non sufficiat matrimonium, nec promissio illius, sine adulterio, neque adulterium sine alterutro illorum, ut constat ex *c. ult. h. t.* Ubi hæc duo simul exiguntur. Altera conditio est, ut matrimonium de præsentī attentatum, vel fides de eo data sit, & adulterium commissum sit, durante adhuc eodem legitimo conjugio, quia apertè requiritur in *c. ult. h. t.*, ut utrumque hoc fiat, superstitē legitimâ uxore. Unde si matrimonium initum, vel fides data sit sub priore conjugio: adulterium verò commissum sub altero conjugio posteriore, poterit adulter, mortuâ secundâ uxore, ducere adulteram, cui sub priore conjugio matrimonium promiserat, quia per posterius matrimonium adulter recessit à fide data, ac proinde solum adest adulterium, & spes matrimonii ineundi extincta fuit per posterius matrimonium, quia si adulter secundò contrahat matrimonium cum alia, eo ipso recedit à promissione prius facta, quod mortuâ primâ uxore velit ducere adulteram, *Sanch. cit. dis. 79. n. 5. Laym. cit. c. 10. n. 4.* Quod si è converso adulterium commissum sit sub priore conjugio, fides verò data, vel matrimonium initum sub posteriore, neque tunc hoc impedimentum incurritur, eò quod Canones exigere videntur simul adulterium, & promissionem, vel matrimonium, vivente eodem conjugē, ut eidem matrimonio injuria irrogetur, præbita occasione ejusdem conjugis occidendi, *Sanch. c. l. num. 6.*

Tertia conditio est, ut uterque adulterans sciat alterum conjugatum esse, nam altero istud ignorante, non habet locum impedimentum hoc, quia non est formaliter commissum adulterium ex parte utriusque, ut constat ex *c. 1. ibi: quia mulier erat inscia, quod ille aliam haberet uxorem viventem, & c. pen. h. t. Sanch. cit. dis. 79. n. 31. Laym. c. l.*

Quarta conditio est, ut promissio matrimonii non sit ficta, sed seria, cum alioquin non censeatur promissio, secundum probabilem sententiam: quamvis aliqui non minus probabiliter putent, etiam ex ficta promissione oriri hoc impedimentum, eò quod etiam per talem promissionem detur occasio infideliandi vitæ alterius conjugis, ut matrimonium possit perfici, quod Ecclesia præcipue intendit vitare, statuendo hoc impedimentum, *Sanch. cit. dis. n. 10.*

XV. Quinta conditio est, ut promissio ab una parte facta, sit ab altera parte acceptata: alioquin non habebit rationem pacti, seu promissionis, quæ exigit duorum in idem consensum, sed erit mera pollicitatio, *Sanch. c. l. n. 22.* An autem requiratur etiam mutua, seu reciproca promissio, non consensunt DD. Probabile est requiri, quia cum ad hoc

impedimentum requirant Jura, ut matrimonium de facto contrahatur cum altera, vivente conjuge, vel saltem fides detur de eo contrahendo, ista autem fides est desponsatio de futuro, adeoque mutua promissio, *Silvest. V. Matrimonium. 8. q. 9. dicto 4.* quamvis contrarium teneat *Sanch. c. l. n. 20. & alii: qui in c. Significasti. 6. h. t.* indicatur sufficere, si vir, vivente uxore, fidem dederit alteri de matrimonio contrahendo. Verum ibi sermo est de data fide sponsaliorum, quæ mutuam promissionem importat, *Laym. c. l. §. Quinta conditio.*

Sexta conditio esse videtur, ut promissio sit pura, & absoluta, vel saltem ut ante mortem conjugis fuerit purificata, quia promissio conditionalis quamdiu adhuc suspensa est, & pendet à futuro eventu, non habet rationem veræ promissionis, probabiliter docet *Coning dis. 31. de Sacram. d. n. 59.* Contrarium tamen tenet *Sanch. cit. dis. 79. n. 11.* nempe etiam ex promissione conditionalis non hoc impedimentum, si conditio non deficiat, nec commissum adulterium, quia tunc etiam concipitur spes futuri matrimonii, adeoque datur ansa machinandi mortem conjugis. Si verò conditio deficeret, ante patratum adulterium, tunc deficiente etiam promissio sub conditione facta, nam solum adulterium superveniens non posset inducere hoc impedimentum, *Sanch. c. l.* Verum cum conditio, qua promissio facta est, sit contingens, ita ut evenire possit, & non possit, non poterit ex certa spes ineundi matrimonii concipi, ut præbita occasio machinandi mortem conjugis, ob qua daturum est hoc impedimentum criminis. Deinde verba legis pœnalis stricte sunt interpretanda, saltem proprietate verborum, nec debent extendi, etiam si milis ratio subesset. Cum ergo hæc verba: *Si quis matrimonio contrahendo datus sit, servatâ verborum proprietate, rectè intelligi possint de fide, seu promissione pura & absoluta, non debent ob similitudinem rationis extendi ad promissionem conditionalem*, *Laym. cit. c. 10. n. 4. §. Sexta conditio.*

Septima conditio est, ut copula carnalis sit perfecta, cum immisione seminis intra vas, jura enim requirunt adulterium, quod de vero, & consummato accipi debet, cum versetur in materia peccati, *Sanch. cit. dis. 79. n. 44.*

Octava est, ut prius matrimonium fuerit validum, aliàs non committeretur verum adulterium, quamvis non sit consummatum, & dissolutum, ad totum per divortium, *Sanch. c. l. & dictam dis. num. 6.*

§. III.

*An, & quando crimen homicidii
seu machinationis mortis alterius
Conjugis dirimat matrimo-
nium subsequens?*

Alterum crimen dirimens matrimonium sequens est homicidium, seu machinatio facta mortem unius Conjugis, cum proposito contrahendi postea matrimonium cum altero Conjuge superstitē, *c. Si quis. 5. caus. 31. q. 1. & c. 1. de contr. Conjug. de quo etiam agitur in hoc Tit.*

XVI. Act.

XVI. ASSERTIO 1. Si quis matrimonium de facto cum aliqua contraxit, vivente primâ uxore, eamque cognovit, non potest is, post mortem uxoris primæ, illam ducere in uxorem, si ista adultera machinata fuit in mortem primæ uxoris, vel si vir fidem adulteræ dedit, quod primâ defunctâ, illam ducturus sit, prout statuitur in *c. Super hoc. 3. h. t.*

» Nam cum quæsitum fuisset, an liceat alicui contrahere cum ea matrimonium, quam (facti con-
» sciam, *Hofstiens. hic*) vivente uxore suâ, de facto si-
» bi copulavit matrimonio (& illam cognovit, aliâs
» non esset adultera, *Hofstiens. hic.*) Respondet Pa-
» pæ Alexander III. si adultera in mortem uxoris a-
» liquid est machinata, sive fidem illi dedit, quod
» post mortem uxoris eam ducturus sit, sive non,
» (quæ tamen verba defuncti in omnibus exemplari-
» bus manuscriptis, ut notat *Gl. margin. hic*) non
» potest illam habere in uxorem, secundum Cano-
» nes, in perpetuum.

XVII. Pro explicatione hujus cap. notandum
1. solum adulterium commissum cum muliere non inducit perpetuum impedimentum, quominus quis, mortuâ legitimâ conjugē, possit adulteram in uxorem ducere, ut patet ex hoc cap. Nam hæc mulier præsumitur fuisse carnaliter cognita ab isto viro, & tamen hic non prohibetur matrimonium contrahere cum adultera, nisi illa fuerit machinata in mortem prioris conjugis, vel vir ei fidem dederit de illa ducenda, *Abb. n. 2. ubi n. 3.* addit, quod quando intervenit adulterium, sufficit sola machinatio in mortem alterius conjugis ad dirimendum matrimonium subsequens, de quo mox plura.

Notandum 2. Prohibitio hujus cap. est perpetua, quia per illam non tantum impeditur matrimonium contrahendum, sed etiam dirimitur jam contractum, *Abb. hic n. 4. Alex. de Nevo n. 2.*

XVIII. ASSERTIO 2. Similiter si quis vivente legitimâ uxore, habeat copulam cum altera, mortuâ uxore, potest illam ducere, & matrimonium cum illa initum tenet, nisi eâ vivente, fidem illi dederit, vel alter eorum mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, prout statuitur in *c. Significasti. 6. h. t.* Nam cum P. Civis Spoletanus quandam mulierem legitime in uxorem duxisset, eâ relicta, cuidam meretrici adhæsit (& quia monitus eandem dimittere noluit, fuit excommunicatus, ut habetur in integra lectione hujus *c.*) Verum cum uxor ipsius mortua esset, meretricem, cui adhæserat, sibi per verba de præsentî desponsavit. Consultus Pontifex Innocentius III. respondit, nisi alter eorum in mortem defunctæ uxoris fuerit machinatus: vel eâ vivente, meretrici fidem dederit de matrimonio cum ea contrahendo, (vel nisi de facto eam in uxorem duxerit, *Gl. hic v. Fidem dederit*) tale matrimonium legitimum esse censendum: & excommunicato absolutionem (si petierit) juxta formam Ecclesiæ, esse impendendam.

XIX. Hinc colligitur 1. quod solum adulterium non reddit matrimonium postea initum invalidum, ne quidem inter personas contractum, à quibus illud commissum fuit, nisi cum adultero concurrat machinatio in mortem alterius conjugis, sive adulter, sive adultera, seu alter conjux machinatus fuerit in mortem suæ uxoris, tunc enim matrimo-

nium erit invalidum; nec requiritur ad hoc impedimentum inducendum, ut interveniat promissio futuri matrimonii, ut expressè etiam deciditur in *c. Super hoc. 3. h. t. Sanch. cit. dif. 78. n. 2.*

Colligitur 2. Conjugatus persistens in adulterio potest excommunicari, nisi ad uxorem redeat, ut patet ex hoc *c.* in quo Civis ille Spoletanus fuit excommunicatus, quia adhærebat meretrici. Item excommunicatus potest contrahere matrimonium, illudque tenet, ut probatur ex *c. Significasti. 6. h. t.* Nam tempore contractus matrimonii, prædictus civis erat excommunicatus: quia durante priore matrimonio adhæsit meretrici, relicta legitimâ uxore, eaque mortuâ duxit meretricem, ante obtentam absolutionem ab excommunicatione: & tamen Pontifex respondet, validum fuisse matrimonium, nisi cum adulterio concurreret machinatio in mortem alterius conjugis, vel promissio matrimonii contrahendi cum adultera. Non ergo obstat excommunicatio valori matrimonii, quamvis peccet excommunicatus matrimonium iniens; at nullus est textus Juris Canonici illud irritans: peccat tamen mortaliter, si excommunicatus ineat matrimonium, ante absolutionem ab illa obtentam, quia excommunicatio hæc privat perceptione Sacramentorum sub gravi peccato, *Sanch. l. 7. de matrim. dif. 9. n. 2. & 3.*

XX. Ceterum circa ea, quæ dicta sunt, quædam præterea notanda, & addenda. 1. ad impedimentum hoc dirimens contrahendum non requiritur physica cooperatio in mortem alterius conjugis, sed sufficit moralis. Quare satis est contrahere volentes matrimonium, mandato, vel consilio ad mortem alterius conjugis per alios cooperatos esse, modo sic ab aliis permoti mortem intulerint: secus si proprio motu, sine respectu ad eorum consilium, vel mandatum, occidissent, tunc enim eorum machinatio fuisset inefficax, nec verè causa mortis, *Coning cit. dif. 31. dub. 5. n. 50. Sanch. cit. dif. 78. n. 5.* & constat ex *c. 1. de convers. conjug.* ubi uxor fidelis non occidit virum, sed infidelis vir machinatione, & infidiis uxoris illum occidit, & tamen statuitur, illud esse impedimentum dirimens. Et in *c. 1. & c. Significasti. 6. h. t.* solum attenditur machinatio in mortem alterius conjugis, quæ non exigit propriis manibus mortem inferri alteri conjugi, sed qualicunque cooperatione.

XXI. Addendum 2. Sola ratihabitio necis alteri conjugi illata non sufficit ad inducendum hoc impedimentum. Quare si quis eadem conjugis suo nomine factam postea ratam habeat, impedimentum hoc non incurritur, *Sanch. cit. dif. 78. n. 6. Coning cit. dub. 5. n. 50.* quia etsi aliàs ratihabitio retrahatur ad tempus mandati, eiq; comparatur etiam in delictis; attamen æquiparatur solum in iis rebus, quæ à nostra voluntate pendent, ut ratæ sint; postquam autem mors illata est, non potest intervenire machinatio ad mortem, adeoque non potest retrahi illa ratihabitio: neque etiam ratihabitio comparatur mandato, nisi quando id jure expressum est, ut in habente ratam percussione Clerici: nullo autem jure expressum est, hoc impedimentum incurri, etiam solâ ratihabitione. Cum ergo edictum de matrimonio non contrahendo sit prohibitorium, ut quicumque non prohibetur, per consequentiam admit-

tatur,

tatur, c. *Cum apud*. 23. de sponsal. ad eum casum extendi non debet, Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 10. n. 1.

XXII. Addendum 3. Hoc impedimentum incurritur, non tantum si in uxoris, sed etiam si in mariti eadem conspiratio, seu machinatio facta sit, ut si uxor virum interficiat ad contrahendum matrimonium cum adultero, non enim potest inter eos matrimonium consistere, etsi occisio viri in praxi non sit tam frequens, sicut uxoricidium: nam licet in c. 1. & c. *Super hoc*. 3. & c. *Significasti*. 6. h. t. solum expresse sit sermo de uxoricidio, textus tamen in c. *Si quis*. 5. caus. 31. q. 1. & in c. 1. de convers. conjug. expresse loquuntur etiam de viricidio, sive de uxore, quæ opera cuiusdam infidelis suum virum interfecit, Nihil ergo refert, ad hoc impedimentum dirimens incurrendum, sive vir uxorem, sive uxor virum occidat, modò mors alteri conjugi inferatur non aliâ intentione, quàm contrahendi aliud matrimonium cum adultero, vel adultera, quia par est quoad hoc utriusque conjugis ratio, & conditio, *Sanch. cit. diff. 78. n. 8.* & alii apud ipsum.

XXIII. Addendum 4. Si uterque eorum, qui post mortem conjugis, contrahere inter se matrimonium desiderant, in eadem illius cooperentur, tunc aliud non requiritur ad impedimentum hoc incurrendum, nisi ut cædes, seu mors reipsâ sequatur, ut colligitur ex c. 1. h. t. Si verò alter tantum machinatus sit in mortem conjugis, v. g. maritus uxorem occidat, ignorante, vel contradicente muliere, cum qua matrimonium contrahere desiderat, tunc hoc impedimentum matrimonium dirimens inter eos non incurritur, nisi etiam adulterium intervenierit, ut colligitur ex c. 1. & c. *Super eo*. 3. h. t. *Sanch. cit. diff. 78. n. 9.* *Coning cit. dub. 5. n. 53.* Laym. cit. c. 10. num. 2.

XXIV. Postremò illud adhuc queritur, quænam præterea conditiones sint necessariæ, ut incurratur hoc impedimentum. Resp. plures requiri. Prima est, ut machinatio illa sit efficax, & cædes reipsâ sit secuta, cit. c. *Si quis*. 5. ibi: *occidisse notetur*, caus. 31. q. 1. *Sanch. c. l. n. 7.* Et quamvis quædam Jura hoc non expriment, tamen ita intelligenda sunt, quia leges pœnales de crimine perfecto, & consummato intelligi debent, nisi aliud constet, *Coning c. l. n. 50.* & verba cum effectu accipienda sunt, c. *Relatum*. 4. de Cleric. non resid. Unde neque mandatum, vel consilium de occidendo altero conjugis, dirimit matrimonium, nisi mors inde reipsâ sequatur, ut supra dictum.

XXV. Secundò requiritur, ut machinatio mortis alterius conjugis facta sit, animo ineundi matrimonium cum conjugis superstite, quia leges statuentes hanc pœnam intendunt impedire, ne aliqui propriam, vel alienam conjugem occidant, ex desiderio alieni matrimonii: hic autem finis cessat in iis, qui ex alia causa conjugem occidunt, ut communiter docent plures Theologi, & Jurisperiti apud *Sanch. c. l. n. 13.* quamvis in foro externo, quando quis alterius conjugem interfecit, & cum conjugis superstite inire vult matrimonium, præsumatur id factum esse ex intentione futuri matrimonii, nisi vehementissimæ conjecturæ contrarium suadeant, *Sanch. c. l. num. 19.*

XXVI. Tertiò requiritur, ut si unus tantum

machinetur mortem conjugis, matrimonium tamen que contracturo sit notum, sive ut femina citius sciat virum, cum quo fornicata est, esse conjugatum, alioquin si vir conjugatus cum femina soluta ignorat ipsum esse conjugatum, fornicetur, & propria uxorem occidat, ut illam in matrimonium ducat, nullum inter illos erit impedimentum dirimens, quod adulterium illud à femina fuit ignoratum, Idem procedit, etiam si femina illa esset conjugata, adulterium enim cum illa commissum, quando solas alter machinatur mortem propriæ uxoris, non dirimet matrimonium initum cum adultera illa, per dissolutionem utriusque conjugii, quia licet illa committeret adulterium contra fidem proprio viro debitam, non tamen respectu conjugis occisi, quia non sciebat illum esse conjugatum, *Sanch. cit. diff. num. 12.*

XXVII. Quartò requiritur ad contrahendum hoc impedimentum, ut matrimonium prius cum uxore occisa initum fuerit verum, & legitimum, tantum bonâ fide existimatum: alioquin occisio prius conjugis etiam cum adulterio commisso contra hoc impedimentum dirimens, non obstat, quominus matrimonium inter adulteros contrahi possit: Canones enim impedimentum statuentes requirunt conjugis occisionem, & adulterium, quæ à parte rei non sunt, si matrimonium ipsâ sit invalidum, etsi putetur esse validum. Sed tamen est, ut prius matrimonium sit verum, & legitimum, quamvis non sit consummatum, nec impedit, si divortium factum sit, quia in utroque casu hoc verum est matrimonium, *Sanch. cit. diff. 78. n. 10.*

XXVIII. Sed contra hoc impedimentum obijciunt Lutherus, & Philippus Melancthon ex exemplum Davidis, qui Bersabeam uxorem Uriæ, occiso, in uxorem duxit, ut habetur 2. Reg. 11. Sed responderetur, hoc impedimentum matrimonium tempore Veteris Testamenti, non extitisse, sed ista primùm ab Ecclesia in Novo Testamento introductum, iustissima ex causa, quia atrocissimum factum est, insidias parare, & dare animum infideliæ alterius conjugis, cum conjuges ardentissimo amore, & amicitia inter se conjuncti esse debeant, *Sanch. cit. diff. 78. n. 11.* Accedit, quòd multa in veteri lege pernitebantur, quæ nunc per veterem legem Evangelicam sunt abrogata, ut libellus repudiij, polygamia, item quòd quis poterit uxorem fratris sui sine liberis decedentis, ducere, c. 25. & alia similia, ut notat *Henric. Canis. l. 1. c. 1.* Cum ergo duplex hoc impedimentum criminis solum Ecclesiastico sit introductum, sequitur, ut infideles illud non habere locum, non enim agnoscit juri naturali huiusmodi matrimonium, *Sanch. cit. diff. 78. n. 22.* Neque etiam prædictum impedimentum adulteros, vel conspirantes in eadem conjugis simpliciter reddit inhabiles ad quodvis aliud matrimonium ineundum cum aliis, sed solummodo inter se illud contrahant, quia textus Juris hoc impedimentum statuentes solum irritant matrimonium inter machinantes mortem, & adulteros, *Sanch. cit. diff. 79. n. 41.*

Porro est & aliud crimen dirimens matrimonium Jure novo Ecclesiastico introductum, videlicet crimen raptus, quod tunc committitur, quando

qua femina, siue ea soluta sit, siue conjugata, aut vidua, ab uno loco in alium violenter abducitur, causâ libidinis exercendæ, vel matrimonii contra-

hendi. Verum de hoc crimine non agitur in hoc Tit. Sed infra libr. 5. Decret. Tit. 17. de Raptorib. ubi etiam nos de illo agemus.

T I T V L V S V I I I.

DE CONJUGIO LEPROSORUM.

Inter impedimenta matrimonii numeratur etiam lepra, de qua hoc Tit. agitur, & tractatur, an, & qua ratione impediatur sponsalia, vel matrimonium, siue contrahendum, siue contractum.

§. I.

An per lepram supervenientem præcedentia sponsalia de futuro dissolvantur, vel etiam matrimonium præcedens?

I.

ASSERTIO I. Per lepram supervenientem dissolvuntur sponsalia de futuro prius contracta, ut constat ex *a. Lincras, 3. & ult. h. t.* Ubi consultus Pontifex Urbanus III. utrum si post sponsalia de futuro, legitime contracta inter aliquas personas, ante celebratas nuptias, unus ex sponsis in lepram incidat, alter eorum sit compellendus ad contrahendum matrimonium? Respondet Papa, eum ad id cogi non debere, cum inter eos nondum sit matrimonium consummatum, id est, contractum, scilicet per verba de præsentibus. Dissolvuntur autem priora sponsalia de futuro per supervenientem lepram, non quidem ipso iure, sed si alter sponsus, qui immunis est à lepra, id petat, quia si nolit dissolvere sponsalia, sed alicui promittat matrimonium, quam scit esse leprosum, talia sponsalia obligabunt ad contrahendum matrimonium, nam hæc dissolutio sponsalium est introducta, non in favorem leprosi, sed ejus, qui sanus est; quod autem ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus odium retorquendum, *Reg. Jur. 61. in 6. Canis. hic n. 2.*

II. Id verò extenditur ad quemvis alium morbum contagiosum supervenientem uni ex sponsis, post sponsalia de futuro inita, ut est morbus gallicus, paralytis, epilepsia, vel alia infirmitas incurabilis, nam generaliter ob quamvis notabilem mutationem supervenientem post sponsalia, ea dissolvuntur, *Sanch. l. 1. de sponsal. dis. 57. n. 2.* quia per sponsalia de futuro nondum est contractum indissolubile vinculum matrimonii, sed solum est promissio facta de matrimonio contrahendo, *c. 2. de sponsal. & patet ex supra dictis Tit. 1. hoc Libro.*

III. ASSERTIO 2. Per lepram supervenientem non dissolvitur matrimonium præcedens, ac proinde conjux leprosus non potest, nec debet propter lepram separari à sano, ut constat ex *c. Pervenit. 1. h. t.* Nam cum relatum fuisset Alexandro III. quod in Provincia Cantuariensi ex generali consuetudine leprosi à communione hominum separarentur, ita ut nec uxores viros, nec viri uxores sequantur, respondit Pontifex, quoniam vir, & uxor una caro sunt, non debent alteri, sine altero, diutius esse, & mandat, ut uxores viros, & viri uxores lepræ morbo laborantes sequantur, sibi que invicem conjugali affectione inserviant, & ut ad hæc Archiepiscopus, vel Episcopus sollicitè eos inducat. Si verò ad hoc induci non possint, eis injungat, ut uterque altero vivente, continentiam servet. Quod mandatum, si non servent, excommunicentur.

IV. Ubi notandum 1. leprosi, ex generali consuetudine, licet separantur, & excluduntur à consortio, & cohabitatione ceterorum hominum, non sani ab illis inficiantur, quæ consuetudo approbata est Jure Canonico in *c. 2. de Ecclesi. edific.* quia leprosi cum aliis habitare non debent, *Gl. hic V. De consuetudine. & Abb. n. 2.*

Notandum 2. Per lepram supervenientem non dissolvitur matrimonium antea contractum, nec ob id separari possunt conjuges, imò ob nullam aliam etiam infirmitatem, quantumvis gravem, conjugia solvi possunt, *c. Hi, qui. 25. caus. 32. q. 7.* neque uxor est dimittenda etiam quoad torum, *c. 2. h. t. in princ.* Sed neque matrimonium dissolvitur propter lepram, vel aliam infirmitatem, etsi nondum sit carnis copulâ consummatum, quia vinculum matrimonii solo consensu contractum est indissolubile, nuptias enim non concubitus, sed consensus facit, *l. 30. ff. de R. I.* Nec obstat, quod in *c. 3. h. t. in fine*, videatur innui, matrimonium propter lepram dissolvi, si nondum fuerit consummatum: nam ibi verbum *consummatum* late accipiendum est, pro consensu per verba de præsentibus, per quem matrimonium dicitur consummari, quoad sui essentiam, *Abb. ibid. n. 3. in fine.* Multò minùs autem dissolvi potest matrimonium, propter lepram, postquam consummatum fuit, quia cum tunc una caro facti sint conjuges, non debet unus esse sine altero, ut dicitur in *c. 1. §. Quoniam. h. t.* Cum autem additur, quod non debet unus conjux diutius esse sine altero, id arbitrio boni viri, seu Judicis relinquitur, quamdiu matitus ab uxore abesse possit, *Gl. hic V. Diutius. & Abb. n. 7.*

Notandum 3. Maritus, & uxor, non obstante leprâ, debent maritali affectione se invicem tractare, ut dicitur in *in cit. c. 1. & mutua obsequia conjugalia sibi exhibere.* Si verò ad hoc induci non possint, debet uterque, altero vivente, continentiam servare. Quod si mandatum hoc servare contempserint (& adulterium commiserint) excommunicandi sunt, *Tomus 1P.*

N

Hostiens.